БЪЛГАРИЯ В ПРОЦЕСА НА ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ПЕТ ГОДИНИ СЛЕД ПРИСЪЕДИНЯВАНЕТО

Милица Йорданова[13]

Резюме

Статията е посветена на участието на Република България в процеса на вземане на решения в Европейския съюз (ЕС). Тя си поставя за цел да бъде представен механизмът за организация и координация по въпросите на Европейския съюз, чрез който се съгласуват българските рамкови позиции, указания и позиции за заседания на Съвета на ЕС и другите институции, както и да се потърси отговор на въпроса дали този механизъм създава възможност както за ефективно участие на България в процеса на вземане на решения в ЕС, така и за ефективното отстояване на национални позиции. Накратко ще бъде представен и процесът на вземане на решения в ЕС.

Ключови думи: Европейски съюз, вземане на решения, координационен механизъм, институции, администрация, рамкови позиции.

BULGARIA IN THE PROCESS OF DECISION MAKING IN THE EUROPEAN UNION FIVE YEARS AFTER THE ACCESSION

Militsa Yordanova
Doctoral Student in the Department of Public Administration, SU

Abstract

This article is dedicated to the participation of Bulgaria in the process of decision making in the European Union (EU). It aims to present the mechanism for organization and coordination of the European Union affairs that aligns the Bulgarian framework positions, positions and instructions for meetings of the Council of the EU and other institutions, and to try to answer the question whether this mechanism gives the opportunity for effective participation of Bulgaria in the process of decision making in the EU and the effective assertion of national positions. In short, the process of decision making in the EU will be also presented.

Keywords: European Union, decision making, mechanism for coordination, institutions, administration, framework positions.

Членството в Европейския съюз (ЕС) е предизвикателство за всяка една страна в Европа, пожелала да стане част от него. То поставя високи изисквания, зад които стоят добри перспективи за успешно обществено развитие. Дали обаче всяка една държава, станала вече член, ще оползотвори тези възможности зависи само и единствено от нея и от

[13] Милица Йорданова е задочен докторант в Софийския университет „Свети Климент Охридски", Философкси факултет, катедра Публична администрация. Темата на дисертацията й е „Капацитет на местните власти на Република България за участие в политиките на Европейския съюз". Милица Йорданова е магистър по Европейска интеграция и бакалавър по Публична администрация в същия университет. Темата на магистърската й теза е „Координацията при формулирането на националните позиции на Република България в процеса на вземане на решения в Европейския съюз". Научните й интереси са в областта на изработване на политики в ЕС, законодателство на ЕС, децентрализация в България, местни власти и местно самоуправление. Милица Йорданова има професионален експертен опит в областта на усвояване на средствата от Структурните и Кохезионния фонд на ЕС в програмния период 2007-2013 г.,, както и участия в редица обучения в същата сфера, организирани от Европейския институт по публична администрация в Ирландия, Холандия и Испания.

способността й за ефективно участие в процеса на вземане на решения в ЕС и прилагането на изработените и приети на ниво ЕС политики.

Членството на България в ЕС по категоричен начин промени статута на страната. По време на предприсъединителния период страната ни е трябвала само да въвежда и прилага създадените политики и законодателство на ниво ЕС, а след присъединяването към ЕС се превръща в една от държавите, които вече активно участват в създаването на такива. Това изисква отлично познаване на институционалния механизъм на ЕС и създаването на такъв на национално ниво, с който РБ ефективно да спомага за спазването на ценностите и постигането на целите, посочените в чл. 2 и чл. 3 на Договора за Европейски съюз (ДЕС) и чрез който да изпълнява задълженията си, произтичащи от членството.

Вече пет години България е член на ЕС. Нормално е да бъде направен опит за равносметка дали за това време сме успели да създадем такъв институционален механизъм и нещо повече – този механизъм да бъде работещ.

В настоящата статия ще бъде представен изграденият механизъм за организация и координация по въпросите на ЕС, чрез който се съгласуват българските рамкови позиции, указания и позиции за заседания на Съвета и другите институции, но най-вече ще бъде направен опит да се потърси отговор дали той създава възможност както за ефективно участие на България в процеса на вземане на решения в ЕС, така и за ефективното отстояване на национални позиции. Ще бъдат представени положителните страни и предизвикателствата пред координационния механизъм, ще бъде представено как са разпределени отговорностите в рамките на координационния механизъм и ще се потърси отговор доколко гражданите и представителите на бизнеса могат да вземат участие в него. В заключението, ще бъдат дадени препоръки за бъдещето развитие на координационния механизъм по европейски въпроси.

1. Понятие за процес на вземане на решения в ЕС

За целите на настоящия текст още в началото следва да бъде изяснето какво представява процесът на вземане на решения в ЕС.

Процесът на вземане на решения в ЕС е механизмът, по който се приемат актовете на вторичното законодателство[14] – регламенти, директиви и решения, както и

[14] Първичното право по същество се състои от Учредителните договори на ЕС. Тези учредителни актове са международни договори, договорени и сключени между държавите членки, които се представят като „господари на договорите". *Източник: Жан Пол Жаке „Институционно право на Европейския съюз", София 2007.* Първичното право на ЕС включва Учредителните договори – **Договора за създаване на Европейската общност за въглища и стомана** (т.нар. Парижки договор), подписан на 18 април 1951 г. (в сила от 25 юли 1952 г. до 25 юли 2002 г.), **Договора за създаване на Европейската икономическа общност** (през 1993 г. преименувана на Европейска общност (ЕО) **(ДЕО)** и **Договора за създаване на Европейска общност за атомна енергия** (т.нар. Римски договори), подписани на 25 март 1957 г, в сила от 1 януари 1958 г., както и генералните им ревизии – **Единния европейски акт** (подписан на 17 февруари 1986 г. в Люксембург и на 28 февруари 1986 г. в Хага, в сила от 1 юли 1987 г.), **Договора за Европейския съюз (ДЕС)** (т.нар. Договор от Маастрихт), подписан на 7 февруари 1992 г., в сила от 1 ноември 1993 г., **Договора от Амстердам**, подписан на 2 октомври 1997 г., в сила от 1 май 1999 г., **Договора от Ница**, подписан на 26 февруари 2001 г., в сила от 1 февруари 2003 г. Договорите се приемат в рамките на Междуправителствени конференции, на които са представени държавите-членки; *Източник*:Си**меонов, К., Томов, К., Преславски, Кр.**; *"Ръководство за участие в работата на институциите на Европейския съюз"*, София, декември 2007. Към източниците на първичното право трябва да се добави и *Договорът от Лисабон за изменение на Договора за ЕС и на Договора за създаване на ЕО* (ДЕО се преименува на Договор за функционирането на

прилагащото законодателство – актовете, които се одобряват в рамките на процедурата по комитология. Вторичното законодателство, наречено още производно, се приема на основата на първичното. Вторичното право обхваща различни видове актове на институциите и органите на ЕС, приемани при упражняването на тяхната компетентност.

Процесът на вземане на решения обхваща три етапа – изготвяне на законодателни проектопредложения *(drafting)*, приемане на законодателни проектопредложения *(adoption)* и прилагане на приетите законодателни предложения *(implementation/execution)*.

Договорът от Лисабон[15] запазва статута на Европейската комисия (ЕК) на изпълнителен орган с право на законодателна инициатива. Към настоящия момент ЕК има монопол върху процеса на вземане на решения и върху законодателната инициатива. [16]

Във втория етап на процеса участие вземат Съветът и Европейският парламент (ЕП). До преди влизането в сила на Договора от Лисабон, приемането на законодателното проектопредложение се осъществява най-често посредством три процедури – на консултации, на одобрение или съвместно вземане на решения. Процедурата по сътрудничество се използваше по-рядко. Ключово нововъведение с Лисабонския договор е това, че гласуването с квалифицирано мнозинство става общо правило в Съвета като са увеличени сферите, по които решения се вземат с квалифицирано мнозинство. Целта е да се намали възможността на отделните страни членки, независимо от тяхната тежест и влияние, да използват вето при вземането на решения, принуждавайки ги в случай на нужда да прокарват вижданията си по съответната обща политика чрез коалиране с други държави-членки и търсене на общ компромис.

Третият етап в процеса се осъществява от Съвета. Договорът от Лисабон отменя до преди това действащия чл. 202 от ДЕО, според който Съветът делегира правомощия по изпълнението на ЕК и го заменя по същество с чл. 16[17], параграф 1 от Договора за ЕС и членове 290 и 291 от ДФЕС[18]**.**

Европейския съюз), подписан на 13 декември 2007 г., който влиза в сила на 01.12.2009 г. *Източник: www.europe.bg*.

Този договор се изработва след като *Договорът за създаване на конституция на Европа*, създаден съгласно решението на Европейския съвет от Лаакен от 2001 г. от Европейски конвент, не влиза в сила след отризацетен референдум в Холандия и Франция. *Източник: "Учредителните договори на ЕО и ЕС от Рим и Маастрихт. Ревизиите от Амстердам и Ница. Най-важните протоколи и декларации. Конституцията за Европа, подписана в Рим на 29 октомври 2004 г."*, **Коментар: доц. Юлия Захариева.**

Към *източниците на правото* спадат и международните договори с трети страни, договорите между държави-членки, както и правните обичаи, общите принципи на правото и практиката на Съда на ЕС.

[15] Със закон, приет на 21.03.2008 г. и обнародван в Държавен вестник, брой 36 от 2008 г, РБ приема Закон за ратифициране на Договора от Лисабон за изменение на Договора за Европейския съюз и на Договора за създаване на Европейската общност.

[16] Член 17, параграф 2 от ДЕС категорично постановява, че „Законодателен акт на Съюза може да бъде приет единствено по предложение на Комисията, освен ако в Договорите не е предвидено друго. Другите актове се приемат по предложение на Комисията, когато това е предвидено в Договорите."

[17] Чл. 16, параграф 1 от ДЕС „Съветът съвместно с Евроепейския парламент осъществява законодалтени и бюджетни функции. Той осъществява функции по определяне на политиките и координиране, в съответствие с условията предвидени в Договора".

[18] Чл. 290, параграф 1 от ДФЕС гласи: „Законодателен акт може да делегира на Комисията правомощието да приеме незаконодателни актове от общ характер, които допълват или изменят определени несъществени елементи от законодателния акт. Законодателните актове определят изрично целите, съдържанието, обхвата и продължителността на делегирането. Съществените елементи на една област се запазват за законодаттелния акт и съответно не могат да бъдат предмет на делегиране на правомощие".

Според чл. 291 от ДФЕС „Държавите-членки предприемат всички необходими мерки по вътрешното право за прилагане на правнообвързващите актове на Съюза. Когато са необходими еднакви условия за изпълнение на правно обвързващите актове на Съюза, тези актове предоставят изпълнителни правомощия на Комисията,

Описаното по-горе съставлява само "видимата" част от процеса на вземане на решения в ЕС, тази която е разписана в Договорите. В действителност огромен брой комитети и експертни групи подпомагат дейността на европейските институции по време на трите етапа на вземане на решения.[19] В процеса по изготвяне на законодателното проектопредложение ЕК се подпомага от консултативни комитети, експертни групи и научни комитети. При приемането Съветът се подпомага от работни групи към Съвета, специализирани комитети и Комитета на постоянните представители – КОРЕПЕР[20] [21]. В третата фаза ЕК се подпомага от комитетите в рамките на процедурата по комитология – консултативни, регулаторни и управленски.

Трите етапа няма да бъдат подробно представяни. Тяхното най-общо очертаване е необходимо за по-голяма яснота като то ще подпомогне представянето на участието на България в този процес, което на практика е и целта на настоящия текст.

2. Определение за координационен механизъм по европейски въпроси

Координационният механизъм по европейски въпроси в България е механизмът за организация и координация по въпросите на Европейския съюз, чрез който се съгласуват българските рамкови позиции, указания и позиции за заседния на Съвета и другите институции на ЕС. Посредством координационния механизъм по европейски въпроси се осигурява постигането на единна и съгласувана българска позиция по политиките и темите, които се обсъждат на равнище ЕС. В механизма, освен институциите на изпълнителната власт, участват също и независимите институции, например Българската народна банка, Комисията за защита на конкуренцията и други, а също така и представители на неправителствените и браншовите организции.[22]

2.1. Необходимост от координационен механизъм европейски въпроси

От 1 януари 2007 г. статутът на Република България се променя от такъв на активен наблюдател (т.е. без право на глас) в пълноправен член, който има права за участие в процеса на изготвяне и промени на европейския дневен ред, разбира се, чрез отредените ни след оразмеряване гласове. Постепенната трансформация на съществуващите още по времето на допреговорния и преговорен процес правила на организация и координация по европейските въпроси следва характера на отношенията на страната с ЕС. С подписването на Договора за присъединяване на Република България, приетото преди това Постановление на Министерския съвет (ПМС) № 145 от 2005 г. за организация и координация по въпросите на ЕС, **става база** за разработването на новото ПМС № 85 от 2007 г. за организация и координация по въпросите на Европейския съюз, регламентиращо участието на България вече като пълноправен член на ЕС в процеса на вземане на решения. С него се изгражда и регламентира координационният механизъм по европейските въпроси.

или, в някои специфични надлежно обосновани случаи, както и в случаите, предвидени в членове 24 и 26 от Договора за Европеския съюз, на Съвета."

[19] **Gueguen, D., Rosberg, C.**; *"Comitology and other committees and expert groups; The hidden power of the EU: finally a clear explanation"*

[20] КОРЕПЕР не е институция на ЕС, а помощен орган на Съвета.

[21] „КОРЕПЕР заседава в два формата: КОРЕПЕР I – състоящ се от заместниците на постоянни представители, и КОРЕПЕР II – форум на самите представители на държавите-членки в ЕС, които имат ранг посланици." *Източник:* **Попова,Ж**.: „Право на ЕС", 2009 г. (вж. стр. 178).

[22] Томов К., Преслвски К., Симеонов К., Станева Ж., Велева З., „Ръководтво за участие в работата на институциите на Европейския съюз" София 2007.

2.2. Структура на координационния механизъм след 1 януари 2007 г.

Структурата на координационния механизъм по европейски въпроси се базира на съществуващия по-рано механизъм за участие в преговорите за членство в ЕС, а също така и на проучването на механизмите за координация на редица държави-членки. **Целта на настоящия механизъм по европейски въпроси е да осигури доброто взаимодействие и координация между различните институции, което да позволи защитаването на съгласувани и последователни български позиции в рамките на процеса на вземане на решения в Европейския съюз.**

Основните промени, които са направени от предходния координационен механизъм, който действа по времето на преговорите за членството в ЕС, са:

- **Децентализация при вземането на решения** в рамките на координационния механизъм. Отчитайки обема и обхвата на въпросите, които всяка една държава-членка решава ежедневно в рамките на вземането на решения на европейско ниво, и с цел да се осигури своевременна подготовка и представяне на българската позиция, новият механизъм осигурява възможност за **децентрализация** на нивата на вземане на решения. Преобладаващата част от рамковите позиции за заседанията на работните групи към Съвета (формати, на които въпросите се обсъждат в ЕС на експертно равнище) се приемат от съответната **работна група (РГ)** към Съвета по европейски въпроси (СЕВ). Това се отнася за рамковите позции, които са от компетентността само на едно ведомство и/или, за които се постигнато съгласие на равнище работна група. На по-високо ниво – **СЕВ,** се обсъждат рамковите позиции, които са от координационен характер и с важно значение, а също така и рамковите позиции, за които не е постигнато съгласие на съответната работна група. Съгласуването на рамковите позиции на **ниво Министерски съвет (МС)** е по-скоро изключение и се прилага единствено в случаите, когато въпросите са от приоритетно национално значение или когато не е постигнато съгласие в рамките на СЕВ. МС задължително одобрява позициите за заседания на форматите на Съвета. Министрите са длъжни да предоставят писмен отчет след такова участие.

- **Опростяване на координационния механизъм - трите нива на вземане на решения** са: **работни групи → СЕВ → МС**, като с опростяването се търси по-бързо вземане на решения при ясно разграничаване на отговорностите и задачите на участниците.

- **Промяна на работните групи** към координационния механизъм и техния състав с оглед преориентирането им от преговорния процес към процеса на вземане на решения в ЕС. Към настоящия момент броят на работните групи е 35.

- **Промяна видовете документите**, одобрявани в рамките на координационния механизъм – рамкови позиции, указания и позиции. Продължава да се изготвя Годишна програма, вече за участие на Република България в процеса на вземане на решения в ЕС.[23]

[23] Според допълнителните разпоредби на ПМС № 85,§ 1, т. 1., "Годишна програма за участие на Република България в процеса на вземане на решения на Европейския съюз" е документ, който съдържа приоритети и

С преиемането на координационен механизъм по европепйски въпроси в началото на 2007 г. се цели отчитане на новия статут на страната като държава-членка на ЕС. Той се стреми да отговори на новите условия, в които България действа като пълноправен член на ЕС и вече не е „получател" на европейските норми и политики, а е активен участник при тяхното формиране. **До голяма степен начинът, по който е структуриран координационният механизъм е сходен до начина, по който се вземат решения в ЕС и по-конктерно в Съвета.**

2.3. Участници в координационния механизъм

Координационния по европейки въпроси има тристепенна структура, въведена с ПМС № 85. Тя вкючва работните групи и съответните водещи ведомства, междуведомствения Съвет по европейските въпроси и Министерския съвет. Това са **трите нива на вземане на решения**, последното от които е МС.

2.3.1. Работни групи (чл.7, чл. 8 и чл. 9 от ПМС № 85)- Основната дейност в рамките на механизма по европейските въпроси, свързана с анализиране и провеждане на съгласувана политика в дадена област, се извършва от междуведомствените работни групи, които се създават към министерствата или някои ведомства. Поименният състав на работните групи се предлага от заинтересуваните министри или ръководители на ведомства, или администрации и се определя със заповед на водещия министър или на ръководителя на водещите по проблематиката ведомство или администрация.

Работната група се състои от ръководител, заместник-ръководител/и, секретар и членове. Работните групи се председателстват от ръководител на работната група, който най-често е на ниво директор.

- **Основни функции на работните групи –** да разработват проекти на рамкови позиции и позиции, които се разглеждат от Европейския съвет, Съвета и неговите спомагателни органи, както и в процеса на комитология; да разработват указания за изпълнение на рамковите позиции; да разработват предложения за мерки и действия, които се включват в програмата по приемане и актуализиране на Годишна програма за участие на Република България в процеса на вземане на решения на Европейския съюз и други.

Основната дейност в координационния механизъм се осъществява на практика именно в работните групи към СЕВ, като по-голямата част от решенията се вземат именно на това ниво. **Тук се прави и съгласуването на българските позиции с неправителствените и браншовите организации.**

2.3.2. Съвет по европейски въпроси (Чл. 6, чл. 6а, чл. 6б и чл. 6в от ПМС № 85) – той на практика е един консултативен орган, в който са представени едновременно както политическото, така и експертното ниво с ръководни функции в съответните администации.

общи насоки на българските позиции по стратегически въпроси на Европейския съюз за период една календарна година. Програмата се разработва в съответствие с приоритетите на съответните председателства на Европейския съюз и в съответствие с програмите на Европейската комисия".

Съставът на СЕВ включва председател, който към настоящия момент е заместник-министър на външните работи и членове.

- **Основни функции на СЕВ -** да одобрява проекти на рамкови позиции на Република България по въпросите, които се разглеждат от Европейския съвет, Съвета и спомагателните му органи, както и в процеса на комитология, с изключение на рамкови позиции, които се отнасят до въпроси, по които е постигнато съгласие в съответната работна група и/или които попадат единствено в сферата на компетентност на водещото проблематиката ведомство. Тези рамкови позиции се утвърждават от ресорния заместник-министър или заместник-председател на държавна агенция, съответно на комисия. Да одобрява проекти за изменение и допълнение на рамкови позиции. Да одобрява проектите на позиции за заседанията на Европейския съвет и на Съвета преди тяхното разглеждане от Министерския съвет и други.
- **Заседания на СЕВ** - Редовните заседания[24] на СЕВ се провеждат веднъж седмично. Те могат да бъдат отменени по решение на неговия председател. По правило редовните заседания на СЕВ се провеждат всеки понеделник в сградата на Министерския съвет. По този начин един спешен документ или въпрос, който е подготвен и съгласуван в началото на дадена седмица в съответната работна група към СЕВ, а в последствие и на СЕВ, може още същата седмица да бъде внесен за обсъждане на заседание на Министерския съвет, което обикновено се провежда в сряда. **Това е показателно за ефективността на координационния механизъм от гледна точна на подготовката на националните позиции на РБ.** Одобрените в понеделник позиции се изполват при подготовката на заседнията на КОРЕПЕР. По този начин спешни и приоритетни въпроси, които са свързани с ЕС, могат да бъдат приети по т.н. „бърза писта" (работна група – СЕВ – МС) само за няколко дни, което е в съответствие с необходимостта от бърза реакция при съгласуването на българските позиции в рамките на процеса на вземане на решения в ЕС.[25]

Така създадената сртуктура и организация на СЕВ и на координационния механизъм го превръщат в един от най-работещите механизми в България до сега. СЕВ е един натоварен Съвет, който заседава минимум 4 пъти в месеца.

2.3.3. Министерски съвет (Чл. 1 от ПМС № 85) - Третото и последно ниво на вземане на решения по европейски въпроси е Министерският съвет. На практика само най-важните и политически въпроси се решават на това ниво. Стремежът е повечето въпроси да се решават на ниво работна група и СЕВ.

[24] ПМС № 85 допуска и провеждането на извънредни заседания.

[25] **Томов, К., Преславски, Кр., Симеонов, К., Станева, Ж., Велева, З.;** *"Ръководство за участие в работата на институциите на Европейския съюз"*, София, декември 2007 (вж. стр. 82).

Освен трите нива на вземане на решения, ПМС № 85 регламентира и участието и ролята на министрите[26] и министъра на външните работи[27] в работата на координационния механизъм по европейски въпроси.

Говорейки за участниците в координационния механизъм и организацията на неговото функциониране, няма как да не бъдат отбелязани координиращи звена на механизма по европейски въпроси**.** Има **две координиращи звена** в администацията, които спомагат за успешното сътрудничество между всички участници в изготвянето и съгласуването на националните позиции. Това са дирекция „Координация по въпросите на ЕС" в администрацията на МС и дирекция „Европейски съюз" в администрацията на Министерството на външните работи.

На практика координацията по европейские въпроси е разделена условно на вътрешна и външна.

- **Вътрешната координация** е с ресорните министерства и ведомства в България, като тя се осъществява от дирекция „Координация по въпросите на ЕС" в администрацията на МС. Дирекцията изпълнява и функциите на Секретариат.

- **Външната координация** е с Постоянното представителство на Република България към ЕС, което е друго важно звено в механизма по европейските въпроси и с посолствата на държавите-членки на ЕС. Тази външна координация се осъществява от дирекция „Европейски съюз" в Министерството на външните работи [28].

Интересно е да бъде отбелязано, че в правилника за организацията и дейността на Народното събрание е определено, че се създава Комисия по европейските въпроси и контрол на европейските фондове (КЕВКЕФ). В чл. 103 до чл. 113 от правилника на Парламента подробно са представени функциите му по отношение въпросите на ЕС. В настоящата статия няма да се спираме подробно на това каква е ролята на КЕВКЕФ при формулиране на националната позиция на РБ в процеса на вземане на решения в ЕС, но считам ще дори констатираното терминологично разминаване в ПМС № 85 и правилника за организацията и дейността на Народното събрание, глава десета „Парламентарно наблюдение и контрол по въпросите на Европейския съюз" показва недобра координация. В ПМС № 85 се казва, че в рамките на координационния механизъм се приемат *рамкови позиции, позиции и указания*, а в правилника на НС се използва терминът *„становища"*.

2.4. Документи, приемани в рамките на координационния механизъм

План за действие с мерките, произтичащи от членството на страната в ЕС, Годишна програма за участие на Република България в процеса на вземане на решение в Европейския съюз и Шестмесечна програма с приоритетните за Република България теми

[26] Чл. 3 от ПМС № 85.
[27] Чл. 2 от ПМС № 85.
[28] **Томов, К., Преславски, Кр., Симеонов, К., Станева, Ж., Велева, З.;** *"Ръководство за участие в работата на институциите на Европейския съюз"*, София, декември 2007 (вж. стр. 85)

и досиета за съответното Председателство на Съвета на Европейския съюз са основните документи, които се изготвят и използват в рамките на координационния механизъм. Въз основа на тях се изготвят рамкови позиции, позиции и указания.

- **Рамкови позиции** [29]– Това е основният документ, който трябва да бъде одобрен на национално ниво в началото на обсъждане на даден въпрос в ЕС за заседание на РГ към СЕВ. **Рамковата позиция се изготвя по определен формат.** Това са документи, които се подготвят по всеки въпрос, който се разглежда от Европейския съвет, Съвета и спомагателните му органи, както и в процеса на комитология. Съществена част от рамковата позиция е извършването на **оценка на въздействието (ОВ)** от приемането на съответния въпрос на ниво ЕС. След това е необходимо да бъде разписан текстът на рамковата позиция, в които освен дали България подкрепя или не обсъждания на ниво ЕС въпрос е необходимо да бъдат посочени основните насоки, които да бъдат защитавани от българските представители в рамките на процеса на вземане на решения в ЕС.

В случай, че по даден проект на рамкова позиция на заседание на СЕВ не може да бъде постигнато съгласие или проектът на рамкова позиция се отнася до приоритетни въпроси от национално значение, той се внася от ресорния министър или заместник министър-председател за разглеждане на заседание на Министерския съвет.

- **Указания** [30]**-** ПМС № 85 **не разписва единен формат за изготвянето на указанието.** Това е направено, за да има по-голяма свобода при оформянето му в зависимост от обсъждания въпрос. То се изготвя за заседанията на спомагателните органи на Съвета и заседанията в процеса на комитология. Указанието трябва да се базира на одобрената по-рано в координационния механизъм рамкова позиция и да не излиза от нейния обхват. В случай, че изготвеното указание противоречи или излиза от обхвата на рамковата позиция, е необходимо да се одобри актуализция на самата рамкова позиция.
- **Позиция** [31]**-** Тя е документ за редовно или неформално заседание на Европейския съвет и на Съвета. Подобно на указанието, позицията също трябва да е съобразена с рамковите позиции по отделните точки от дневния ред на заседанието. Тя представлява обощение на позицията, която до момента е заемала страната по различните въпроси. **Позициите за Съвета на практика представляват мандат за участието на българските министри в Съвета.** Те се подготвя в рамките на работните групи и се одобряват от СЕВ, след което се одобряват от МС.

[29] Чл. 10а и чл. 11 от ПМС № 85.
[30] Чл. 12 от ПМС № 85.
[31] Чл. 11(3), ПМС № 85.

3. Обобщени резултати и изводи от изследване на функционирането на координационния механизъм по европейски въпроси[32]

До тук в настоящата статия бе представена накратно организационна структура на координационния механизъм по европейски въпроси, която всъщност позволява да бъде изпълнена целта на статията – да се провери до колко така създаденият координационен механизъм по европейски въпроси, дава възможност както за ефективно участие на България в процеса на вземане на решения в ЕС, така и за ефективното отстояване на национални позиции.

По-долу ще бъдат представени обобщени резултати и изводи за начина на функциониране на координационния механизъм от

Най-важният въпрос, поставен още в началото на провеждането на изследването, всъщност е дали на практика *изграденият координационен механизъм по европейски въпроси създаде възможност за ефективно участие на България в процеса на вземане на решения в ЕС, както и за ефективното отстояване на национални позиции.*

Получените отговори, в рамките на изследването, са **категорични**, че така изграденият координационен механизъм по европейски въпроси **създава възможност за ефективно участие на България в процеса на вземане на решения в ЕС, както и за ефективното отстояване на националните позиции.** Основните мотиви за това да се даде положителен отоговор на този въпрос са, че съществуващият координационен механизъм създава възможност за:

- Навременна подготовка на позициите за Съвета, в това число за неформалните срещи и министерските конференции, както и осигуряване на голяма степен на съгласуваност между политическото и експертното ниво. Каквато е практиката и в рамките на ЕС, повечето въпроси от експертен и технически характер се решават на експертно ниво, а при наличие на специфични междусекторни и координационни въпроси, както и такива от политически характер, е гарантирана адекватна намеса на съответното административно/политическо ниво. При СЕВ има и експертен, и политически характер (директори на дирекции и зместник-министри). Само въпросите, които не могат да бъдат решени на ниво СЕВ се разглеждат на заседание на МС, но това се случва рядко;
- Ясни отговорности и непрекъснат мониторинг на РГ към СЕВ;
- Формулиране и проследяване на развитието на приоритететите за РБ досиета и въпроси към дневния ред в ЕС.

От 1 януари 2009 г., в рамките на координационния механизъм по европейски въпроси, се приема шестмесечна програма с приоритетните области за страната в контекста на даденото председателство на ЕС. При подготовката на позициите по тези области се полагат особени усилия и по тях винаги се докладва на СЕВ.

[32] Обобщените резултати и изводи за начина на функциониране на координационния механизъм са направени на база проведено от автора изследване чрез интервюта на експерти от централната администрация (администрацията на Министерския съвет и Министерство на икономиката, енергетиката и туризма), които реално работят и осъществяват разписания механизъм. Важно е да се отбележи, че това е възможно, защото експертите, участвали в проведените интервюта, са отговаряли на едни и същи въпроси.

Макар че всички експерти са единни в мнението си, че координационният механизъм позволява ефективно участие в процеса на вземане на решения в ЕС и ефективно отстояване на националните позиции, част от тях отбелязват и **някои сериозни проблеми.**

Първият от тях е, че в много от случаите, когато се подготвят националните позиции, се реагира по спешност или както самите интервюирани се изразяват *„на пожар”*.

Вторият основен проблем е свързан с това, че не се проследява по какъв начин изразената национална позиция на РБ по даден въпрос, се отразява в крайния текст на взетото решение от инситуциите на ЕС.

В процеса на вземане на решения в ЕС, България много трудно може да бъде създател на политики. Ние се съизмерваме с малките страни членки. Въпреки въвеждането на шестмесечната програма с приоритетни области, в много от случаите не може да бъде ясно определен и формулиран националният ни интерес, което прави **координационния механизъм бавен, а позициите тромави.** Това е третият основен проблем, свързан с ефективното функциониране на координационния механизъм по европейски въпроси.

Последният отбелязан проблем, определен като пречка пред ефективното функциониране на координационния механизъм е, че той не е достатъчно гъвкав, тоест след като една позиция за Съвети е одобрена, тя много трудно се променя.

По-горе в статията бе посочено, че една от основните промени в координационния механизъм след присъединяването на България към ЕС, е неговата децентрализация. Оказва се, че в практиката тази схема е работеща и е предпоставка за ефективното функциониране на механизма. Децентрализацията способства за формирането на ясни задължения и отговорности.

Към настоящия момент, решенията се вземат на най-ниското ниво – работната група. Това спомага за по-ефективното фунциониране на координационния механизъм, защото по този начин се избягва съгласуването на много нива. Всяка една от работните групи е тематична и строго специализирана и дневният ред от Брюксел лесно се разпределя между тях. **РГ поема задълженията за подготовката за националната позиция и тя носи отогорност за нея като се разчита много на експертизата, която е именно в рамките на ресорните министерства**. Двете координационни звена упражняват контрол върху дейността на работната група.

По въпроса за **децентрализацията** обаче, част от интервюираните изразиха мнение, че тя **не е** предпоставка за по-ефективното функциониране на механизма, защото той е изграден върху общото разбиране за администрацията, където трябва да има **централизация.** Това, да създаваш механизъм, където има децентрализация обърква администрацията, защото тя няма самостоятелно мислене и това е основният проблем с търсенето на ефективност чрез децентрализацията на координационния механизъм. Какъв е изводът- сам по себе си координационният механизъм е правилно изграден и чрез децентрализацията той е успял да намери верния начин за вземане на бързи решения, без това да води до липсата на контрол. Той обаче се сблъсква с цялостната, все още нереформирана система и манталитет в българската администрация и точно това създава трудности пред неговото ефективно функциониране.

Интересен е фактът, че тук се забелязва проблем, който не се отнася директно към изградения механизъм, а е по-скоро проблем, свързан с начина на функциониране на българската администация. Това показва, че дори и добре изграден, координационният механизъм не може да остане в страни от проблемите на администрацията като цяло. За в

бъдеще трябва да се търсят и да се правят реформи именно в сферата на това администрацията да има повече правомощия при вземането на решения, а не да се чака всички въпроси да бъдат решени на най-високо политическо равнище. Децентрализацията на координационния механизъм избягва и постига именно това – само нерешени въпроси на ниво РГ или СЕВ да се разглеждат на ниво МС. Затова може да се направи цялостното заключение, че децентрализацията на вземане на решения в рамките на координационния механизъм, способства за неговото по-добро и ефективно функциониране. Освен това въведената децентрализиация дори би могла да се определи като нещо новаторско в цялостното функциониране на българската администрация, резултат от нейното все пак европеизиране. Нещо повече, децентрализацията е един от основните положителни моменти в работата на механизма.

Наред с децентрализацията, други положителни моменти са:

- ясно разписани функции, отговорности и задължения в ПМС № 85 на всички участници в координационния механизъм по европейските въпроси;
- координационният механизъм функционира, така че създава възможност за изготвяне на навременна подготовка на позициите за Съвета, в това число за неформалните срещи и министерските конференции, осигуряване на висока степен на съгласуваност в рамките на СЕВ;
- осигуряване на политическа подкрепа на позициите за заседанията на Съвета чрез одобряване на мандата от Министерския съвет;
- изискването за изготвяне на рамкови позиции по досиетата в срок от един месец от разпределението им допринася за осигуряването на участие на страната в процеса на вземане на решения в ЕС на ранен етап;
- **процесът на комитологията** е нормативно уреден в ПМС № 85;
- нормативно разписани задължителни елементи на оценката на въздействието на рамковите позиции, от анализа на които произтича самата рамкова позиция;
- съществуването на системата EUnet още от 2005 г., обхващаща значителния поток от информация, постъпваща от Генералния секретариат на Съвета;
- НПО и бизнес организции могат да вземат участие в целия процес и **това реално се случва**;
- добре работещ координационен механизъм при започнали процедури за нарушение, намиращи се в досъдебна фаза. **Няма съдебна процедура за неизпълнение на задълженията, която да е влязла в Съда и това е много важен показател, че координационният механизъм работи ефективно[33];**
- наличието на план за действие с мерките, произтичащи от членството на РБ в ЕС, разработван по инициатива на дирекция „КВЕС” в администацията на МС[34].

[33] Този факт е отбелязан и от министъра на външните работи по време на организираната пресконфеенция на 11.01.2012 г., посветена на пет години от членството на България в ЕС. *Източник:* http://www.euaffairs.government.bg/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=177&cntnt01origid=160&cntnt01lang=bg_BG&cntnt01returnid=160

[34] Планът за действие се одобрява от СЕВ, след което и от МС. Там се включват конкретни мерки – законодателни или подзаконови нормативни актове, индивидуални административни актове, както и мерки от административен или политически характер, свързани с прилагането на законодателството, с конкретни срокове и отговорни ведомства за разработването, приемането и изпълнението им. В него се включват не само национални изпълнителни мерки (НИМ) за въвеждането на директивите в националното

В следните области, обаче могат да се очертаят **недостатъците и предизвикателствата** пред координационния механизъм:

- необходимо е да се засили вниманието по отношение на предложенията на ЕК още преди тяхното внасяне в Съвета. Българската страна следва активно да участва още в обществените консултации по предложенията на ЕК, като използва този период за подготовка на националната си позиция. Оказва се, че при подготвката й се отделя повече внимание на по-високите нива на вземане на решения в ЕС (работни групи към КОРЕПЕР). Проблемът е, че в България започва да се следи даден въпрос именно, когато той вече е достигнал до това ниво. **На практика, обаче няма задължение различните министерства да следят какво се случва в ЕК.** Това е един от основните недостатъци в рамките на координационния механизъм, на който за в бъдеще трябва да се търси решение, ако искаме нашите позиции да отразяват и да обхващат напълно националните интереси;
- Понякога България дефинира прекалено късно националните си интереси. Поради това работните групи не следят активно позициите от началото на дадена политика. С цел преодоляване на този недостатък, едно предизвикателство пред координационния механизъм е да се работи по това ясно да се формулират българските интереси в Годишната програма, за да знаят експертите какво да следят и това да доведе до ефективното отстояване на националните позиции на РБ. Този процес вече е започнал с приемането на шестмесечната програма, тоест за в бъдеще това трябва да се продължи и доразвие с цел ясно и точно формулирани национaлн интереси и тяхното защитаване;
- **необходимост да се развият допълнително възможностите за договаряне на позиции с други държави-членки и за формиране на коалиции с тях на основата на сходни национални интереси.** Това е нещо изключително важно, за което капацитетът на българските експерти тепърва трябва да се развива и чрез обучения, и чрез обмяна на опит;
- при изготвянето на рамковите позиции, особено внимание да се обръща на оценката на въздействието с всички нейни елементи;
- рамковите позиции да очертават българската визия по всички основни и най-важни за страната елементи от досието, а не да посочват само факта дали България принципно подкрепя или не предложението на Комисията. Освен това е необходимо и да се следят и позициите на останалите държави-членки, тъй като е възможно те да засегнат нашите интереси. **На този етап това все още не се прави и това е недостатък в процеса на отстояване на националните позции.**

законодателство, но и мерки, необходими за пълното прилагане на регламентите и решенията на институциите на ЕС, както и ангажиментите, залегнали в Договора за присъединяване на РБ към ЕС.

Същевременно протича и текущо разпределение на новоприетите директиви, които не са включени в ПзД, за да бъде осигурено и тяхното навременно транспониране.

В рамките на СЕВ дирекция „КВЕС" периоично осъществява мониторинг на напредъка по приемането на НИМ на директивите с изтичащ срок за нотифициране. На РГ се изпраща списък на директивите с изтичащ или изтекъл срок за нотифициране (по които не е започнала процедура по неизпълнение). В рамките на СЕВ работните групи докладват относно напредъка и биват призовани за приемането на необходимите НИМ в най-кратки срокове с цел избягване на евентуално започване на процедура по неизпълнение.

До този момент, на няколко пъти като важен елемент за ефективното функциониранане на координационния механизъм, беше отбелязано извършването на оценка на въздействието. В процеса на изследването, на нея бе обърнато специално внимание и интервюираните бяха попитани дали въвеждането на изискване за извършване на оценка на въздействието на рамковите позиции води ли до повишаване на качеството при изготвянето им.

Тук резултатите показват, че оценката на въздействието води до повишаване на качеството на рамковите позиции. Нещо повече – **не може да има позиция без нея**. Държи се на това тя да бъде **съгласувана и с неправителствения сектор.** Според ПМС №85, оценката на въздействието има задължителен характер, а не се прави по преценка на администрацията като обаче не е задължително да се прави задълбочена такава за досиетата, които не са приоритетни, тоест тези, които не са включени в шестмесечната програма. Целта на анализа при оценката на въздействието към рамковите позиции е изготвянето на аргументирана позиция, която да подпомогне ефективната защита на интересите на РБ в процеса на вземане на решения в ЕС. Тя е инструмент за информирано вземане на решения при определяне на позцията на България в процеса на вземане на решения и е инструмент за аргументирано водене на преговори в рамките на този същия процес.[35]

Въпреки важността на оценката на въздействието за качеството на българските рамкови позиции, се установяват някои тревожни проблеми в процеса на нейното изготвяне. Всъщност, оказва се много трудно за българската администрация да направи качествена оценка на въздействие и затова **много често се преписва тази на ЕК**. Има две основни обяснения за тази практика. Първото е, че страната ни, в резултат на прехода и силно централизирания модел преди това, все още не е подговена за подобен тип дейност. Второто е, че има „изтичане на мозъци" от администрацията и тези, които могат да правят оценка на въздействието са извън нея, тоест все още няма устойчив административен капацитет, който да я извършва.

В заключение по отношение на оценката на въздействието може да се направи категоричният извод, че тя безспорно е много важна за качествените рамкови позиции, но това е практика, която тепърва ще се налага.

По време на изследването специално внимание бе обърнато на възможността за активното участие на представителите на обществеността при формирането и прилагането на политики и законодателство, както на това по какъв начин представители на гражданското общество (ГО) и НПО могат да вземат участие на заседание на работните групи към СЕВ и каква е тежестта на тяхната позиция при вземането на решения.

Участие на неправителствените организации в процеса на вземане на решения в ЕС посредством координационния механизъм се извършва чрез включването им в:

[35] Специално внимание на ОВ е обърнато в рамките на проекта „За по-добро обществено управление: институционализиране процеса на оценка на въздействието в държавната администрация", финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансиран от Европейския социален фонд на Европейския съюз, по III. обособена позиция „Подобряване на капацитета за оценка на въздействието в подготовката на позиции при участие в процеса на вземане на решения в ЕС".

- състава на работните групи към СЕВ;
- изготвянето и съгласуването на националните позиции;
- съгласуването на българските нормативни актове;
- прилагането на политиките и законодателството на ЕС и други.

Основната възможност за участие на неправителствения сектор в координационния механизъм е в рамките на РГ към СЕВ. Според чл. 8, ал. 1 от ПМС № 85 „ръководителите на работните групи свикват редовни и извънредни заседания, на които се канят представители на гражданското общество, включително представители на Икономическия и социален съвет". На практика, участието се осъществява като в заповедта за формиране на РГ, издавана от съответния ресорен министър или ръководител на ведомство, се включат представители на различни неправителствени организации. По този начин те имат възможност да участват във всички дейности на РГ наравно с останалите членове, излъчени от министерства и ведомства. Представителите на НПО и ГО могат да дават бележки, становища и предложения. При хипотеза, че те не са членове на РГ, те се канят на публични обсъждания по различни теми, извършват се консултации по въпроси, в които те са се специализирали. Тук тежестта на позицията им при вземането на решения не е така голяма и зависи от водещото ведомство дали ще се съобрази с нея или не.

Практиката показва, че **все повече се цени мнението на бизнеса и НПО.** Ведомствата са наясно, че включването им на възможно най-ранния етап при обсъждането на рамкови позиции или проекти на нормативни актове, ще ги направи по-ангажирани към проблемите и ще създаде възможност за ефективно използване на натрупаната в тези организации експертиза.

Реално повечето от политиките, които се приемат имат влияние върху бизнеса и ГО. В много от работните групи в рамките на СЕВ има практика в мейлинг листите да се включват и представители на ГО и НПО, които биват информирани относно тематиката, която ги засяга пряко. Важно е тези НПО да отделят време на по-ранен етап от формулирането на националната позиция по даден въпрос и да преценят кое би било по-изгодно за тях, какви биха били последиците от едно или друго развитие на тематиката, за да не осъзнаят в последствие, че приетата вече нормативна база ги засяга и то неприятно. Много често се забелязва, че РГ изпращат материали за съгласуване с ГО и НПО, но **ответният интерес е много слаб и реакция липсва.**

В рамките на СЕВ, представителите на ГО и НПО могат да бъдат канени по необходимост и съответно да бъдат изслушвани.

Като цяло може да се каже, че представителите на ГО и НПО са **реален участник в координационния механизъм по европейски въпроси.** Тук обаче се констатира проблем, който не е свързан с начина на функциониране на координационния механизъм. **Той произтича от липсата на заинтересованост от страна на ГО и НПО при формулирането на националните политики в контекста на членството на РБ в ЕС.** Много често в практиката се наблюдава слаб интерес и слаба активност от тяхна страна, а рамковите позиции на България, за да отразява и защитават напълно националния интерес, е необходимо едно активно гражданско общество, което осъзнава, че има глас при формулирането националните приоритети, което в РБ все още липса.

Към края на изследването беше поставен и въпросът за това: *„Каква е ролята на председателя на Съвета по европейски въпроси за ефективното функциониране на координационния механизъм? „*

Всъщност, това е въпрос от изключителна важност за ефективното функциониране на координационния механизъм по европейски въпроси. Макар и на пръв поглед заместник-министър на външните работи, изпълняващ функциите на председател на СЕВ, да притежава предимно координационни функции, неговата роля е изключително важна с оглед на това, че той е представител на политическото равнище и при липса на консенсус между членовете на СЕВ, той взема решение по отношение на изхода от дискусията. Именно поради тази причина той има голяма роля затова нещата да се случват политически. От неговата ангажираност и активност зависи доколко решенията на СЕВ няма да се взимат само проформа, а ще се подхожда сериозно и отговорно. Все пак, председателят, подпомаган от Секретариата, е този, който задава основният тон, темпо и изисквания към работата на останалите звена.

По време на управлението на правителството на България, в периода 2005 г. -2009 г., функциите на председател на СЕВ се изпълняваха от министър по европейските въпроси. Настоящото правителство на РБ премахна тази длъжност. В тази връзка, често възниква въпросът затова точно каква трябва да бъде длъжността на човека, председателстващ и ръководещ СЕВ, който реално се стреми да осъществява ефективното членство на РБ в ЕС.

Решението на този въпрос обаче е следствие от нещо, което все още сред управляващите и обществото у нас няма ясен отговор. Най-важното за страната ни като член на ЕС е да бъде открит смисълът от това членство, реалните обществени ползи от него да бъдат ясно разпознати и формулирани, и да се набележат точните мерки за тяхното постигане. След това е необходимо да се направят такива реформи в адмистрацията ни, които ще доведат до създаването на ефективна институционалност, която да започне да реализира публични политики. Сред българското общество ЕС и европейската интеграция не се радват на особена популярност. Все още европейската кауза не е разпозната като обществено значима кауза. Тази неразпознаваемост граничи с незаинтересованост към целия случващ се социален живот. Липсва дебат за обществения ни интерес в рамките на ЕС. Според обществените разбирания ЕС е преди всичко фондове и пари, а не политики и ценности. Все още липсва яснота за това какво ще правим с членство в ЕС- дали то е самоцел или пък можем все пак да имаме полза от него.

Решаването на тези проблеми, ясното формулиране на обществените интереси и държавните цели ще определи пътя на **политиката в областта на европейската интеграция на България.** След това, каквато и да бъде длъжността на човека, председател на СЕВ (министър или заместник-министър) ще бъде ясно, че той трябва да бъде изключително подготвен, заинтересован и активен в отстояването на вече ясно изразените обществени и националните интереси в рамките на ЕС. Освен това ясно формулираните национални интереси ще направят още по-ефективен координационния механизъм.

3.1. Препоръки към координационния механизъм по европейски въпроси

С цел подобряване на ефективността на координационния механизъм по европейски въпроси биха могли да се дадат следните препоръки:

- да се въведе механизъм за проследяване на това по какъв начин изразената национална позиция на РБ по даден въпрос се отразява в крайния текст на взетото решение от инситуциите на ЕС. Отразяването на националната позиция на РБ в решението на ЕС само по себе си е показател на ефективността на координационния механизъм и **качеството на позициите на страната ни.** Това проследяване ще покаже тежестта на РБ в процеса на вземане на решения в ЕС (представена не само в брой оразмерени гласове), **способността й за влизане в коалиции и отстоявне на общи интереси.** От друга страна, администрацията ще бъде своевременно информирана за най-новите, предстоящи политики, решения и инициативи на ЕС като това ще позволи бърза и качествена реакция в случай на неоходимост. Познаването на актуалния дневен ред на ЕС и всички нови решения на институциите му ще помогне и за качествено изграждане и формулиране на националните позиции, политики и интереси;
- да се засили вниманието по отношение на предложенията на ЕК още преди тяхното внасяне в Съвета. Да се създаде механизъм за активно участие още в обществените консултации по предложенията на ЕК, като се използва този период за подготовка на националната позиция на РБ;
- необходимо е за в бъдеще да се полагат максимални усилия за извършване на оценка на въздействието от българската администрация и да се спре практиката на преписване на оценката на въздействие на ЕК, предвид обстоятелството, че оценката на въздействие има задължителен характер и не се прави по преценка на администрацията.

Заключение

Създаденият и функциониращ кооридинационен механизъм по европейски въпроси в България, пет години след присъединяването, дава възможност за ефективното участие на РБ в процеса на вземане на решения в ЕС и за отстояване на националните позиции. Има сфери, в които е необходимо подобряване на дейността му. Тези сфери бяха очертани чрез направените препоръки. Повечето от тях обаче са продиктувани от факта, че РБ е сравнително нов член на ЕС и тя все още се учи на това как се прави политика на ниво ЕС. Ефективното функциониране на координационния механизъм към настоящия момент създава увереност, че в посочените сфери работата много скоро ще бъде подобрена и трудностите ще бъдат преодоляни.

Механизмът предоставя ясни задължения и отговорности, способства за бързината и гъвкавостта на реакцията спрямо външни изисквания, както и условия за изработване на качествени решения. С участието на България „с право на глас" в работата на институциите на ЕС и техните спомагателни органи тя има възможност да изведе на преден план и своите приоритети и с оглед на тях да си сътрудничи с останалите държави-членки за постигането на компромис по пътя на постигането им в контекста на европейските политики. За да направи това обаче преди всичко в РБ трябва да бъде очертана ясна политика и стратегия относно участието на България в изработването на

политиките на ЕС. Само по този начин страната ни ще може да се възползва от така създадения и ефективно функциониращ координационен механизъм по европейски въпроси.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

Доц. д-р Жасмин Попова; *"Право на Европейския съюз"*; Издателство „Европейски институт" ; София, 2009 г.

Калин Томов, Кръстьо Преславски, Калоян Симеонов, Живка Станева, Зинаида Велева; *"Ръководство за участие в работата на институциите на Европейския съюз"*; Институт по публична администрация и европейска интеграция; София, декември 2007

Калоян Сименонов, Мария Тодорова – „*Възможности за гражданско участие във формирането на политиките на Европейския съюз,,,* Институт Отворено общество, София 2008 г.

Магистърска теза „Координацията при формулирането на националните позиции на Република България в процеса на вземане на решения в Европейския съюз", дипломант Милица Йорданова, защита м. март, 2010 г., катедра „Европеистика", СУ, ФФ

Ръководство за извършване на оценка на въздействието към рамковите позиции на Република България по общностното законодателство и политики на ЕС по проект *„За по-добро обществено управление: институционализиране процеса на по оценка на въздействието в държавната администрация"*, по III. обособена позиция „*Подобряване на капацитета за оценка на въздействието в подготовката на позиции при участие в процеса на вземане на решения в ЕС"* - **Фондация „Инситут за пазарна икономика" и Индъстри Уоч груп ООД**

"Учредителните договори на ЕО и ЕС от Рим и Маастрихт. Ревизиите от Амстердам и Ница. Най-важните протоколи и декларации. Конституцията за Европа, подписана в Рим на 29 октомври 2004 г."; Университетско издателство "Св. Климент Охридски"; Институт по европейско право; София, 2005 г. (Превод: **Атанас Семов**; Коментар: **Доц. Юлия Захариева**)

Daniel Gueguen, Caroline Rosberg; *"Comitology and other committees and expert groups; The hidden power of the EU: finally a clear explanation"* ; European Public Affairs Series; Europe Information Service; February 2004

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 212 на МС от 27.08.2009 г. за изменение на Постановление № 85 на Министерския съвет от 2007 г. за организация и координация по въпросите на Европейския съюз (обн., ДВ, бр. 35 от 2007 г.; изм. и доп., бр. 53 и 64 от 2008 г. и бр. 34 от 2009 г.)

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 85 на МС от 17.04.2007 г. за координация по въпросите на Европейския съюз (Загл. изм. - ДВ, бр. 65 от 2010 г., в сила от 20.08.2010 г.)

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 145 на МС от 7.07.2005 г. за организация и координация по въпросите на Европейския съюз; Обн., ДВ, бр. 58 от 15.07.2005 г., изм., бр. 78 от 30.09.2005 г., в сила от 1.10.2005

ИЗПОЛЗВАНИ ИНТЕРНЕТ ИЗТОЧНИЦИ:

www.europe.bg

www.euaffairs.government.bg

http://www.mfa.bg

http://ec.europa.eu/bulgaria

http://www.mfa.bg/brussels-eu

http://www.corporateeurope.org/lobbyingbycommittee.html - "*Lobbying the European Union by Committee; The strategies of corporate influence in the Commission's expert groups, Council's working groups and comitology committees"*; 2007